

Kronik

april - juni 1992

Årets bogarbejde 1991 på Det kongelige Bibliotek

Det kongelige Bibliotek viste i maj måned udstillingen *Årets bogarbejde*, udvalgt af Forening for Boghaandværk.

Formålet med udvælgelsen af Årets Bogarbejde er dels at hædre fagets udøvere, dels at skabe opmærksomhed om bogens design og tekniske kvalitet. Forening for Boghaandværk blev stiftet for mere end hundrede år siden af xylograf Hendriksen. Dengang var formålet at skabe interesse for bogens form. Det er det også i dag, hvor foreningen dog ikke tager ordet 'boghaandværk' helt bogstaveligt, men i høj grad beskæftiger sig med den industrielt fremstillede bog.

Komiteén for Årets bogarbejde har bestået af fem grafikere: Colin Banks (GB), Austin Grandjean, Carl Vang Petersen, Eli Reimer og Bent Rohde.

I forbindelse med udstillingens åbning uddelte Forening for Boghaandværk Xylograf Hendriksen medaljen samt tre diplomer.

Sjældenheder fra samlingerne

Årets sommerudstilling på Det kongelige Bibliotek betød genoptagelse af en gammel tradition - at vise bibliotekets betydeligste skatte for en bredere offentlighed.

Udstillingen havde ikke et egentligt tema; der vistest derimod en repræsentativ del af de største nationale og internationale sjældenheder i

Illustration fra portrætmaleren Samuel Pelz' stambog i Håndskriftafdelingen.

bibliotekets besiddelse. Bøger, håndskrifter, bogbind, musikallier, kort og billeder, der tilsammen berører mange forskellige kulturkredse.

I tid strakte udstillingen sig fra 1300-tallet, hvorfra der bl.a. vistes en håndskreven Koran, og til komponisten Ib Nørholms sonate no. 2 for guitar fra 1989.

Blandt de udstillede genstande kan iøvrigt nævnes: Jens Munks beretning fra 1624 om forsøget på at finde Nordvestpassagen; den ældste bevarede danske ABC fra 1649 - og af udenlandsk oprindelse: breve og kuverter dekoreret af maleren Henri Matisse og et pergamenthåndskrift fra Tyskland fra 1290 med De fem Mosebøger.

Udstillingen vises i netop sommermånederne for at imødekomme de mange danske og udenlandske turister, der besøger biblioteket - men også for at vise de faste brugere, hvad der gemmer sig i bibliotekets righoldige samlinger.

På side 23-26 bringes åbningstalen, der blev holdt af professor, dr.phil. C.J. Ballhausen.

Bogseminar på Det kongelige Bibliotek

Seminarets tema var Bogen i Danmark i 1600-tallet. Arrangører var seniorforsker Harald Ilsøe og sekretær Birgit Berg.

Forskningsbibliotekar Ingrid Ilsøe holdt foredrag og arrangerede udstilling om emnet Illustrationskunst i danske bøger i 1600-tallet, "Med kaaberstykker beprydet".

Udstillinger i forhallens ottekantede montre:

Danske bøger med kobberstik i 1600-tallet. 30. april - 20. maj 1992.

Ved overgangen til 1600-tallet begynder man at finde kobberstik i danske bøger, først som titelkobbere og ligprædikenstik til de trykte ligprædikener men efterhånden også som egentlige illustrationer.

De fleste kobberstikkere på denne tid var udlændinge, der enten kom fra Holland eller Tyskland. Fra Holland kom således Jan van Halbeck, der har udført de fleste af illustrationerne til Salvator Fabris' fægtebog, der udkom 1606; Danmarks første bog illustreret med kobberstik.

Fra Holland kom også Simon de Pas (f. ca. 1595), der i 1624 blev indkaldt af Christian IV som kongelig kobberstikker. To år senere blev han også universitetets kobberstikker. To stillinger han beholdt til sin død i 1647. Simon de Pas har stukket flere titelkobbere og portrætter.

Lidt ind i 1640'erne var andre kobberstikkere i virksomhed i Danmark, f.eks. Hans Andreas Greys, hvis virksomhed falder mellem 1644 og 1656. Hans arbejdsfelt var hovedsagelig ligprædikenstik til de trykte ligprædikener.

I 1647 efterfulgte Albert Haelwegh (d. 1673) Simon de Pas som kongelig kobberstikker og som universitetskobberstikker. Haelwegh har udført adskilligt fremragende bogarbejde, f.eks. de seks smukke kobberstik til Simon Paullis Flora Danica (1648) og desuden en række ligprædikenstik.

Isidste halvdel af århundredet var kobberstikkeren Hubert Schaten (d. 1697) virksom. Han har bl.a. udført flere titelkobbere og portrætter. I montren vistes prøver fra alle de her nævnte kobberstikkere.

Glæde over Danmark. Poul Martin Møllers tegninger fra hans Kinarejse. 21. maj - 19. juni 1992, arrangeret af forskningsbibliotekar Jesper Düring Jørgensen. - Omtalt i Magasin 7. årg. nr. 2. september 1992.

Bonnesens Samling. Kyster-Bindesebøll bind. Fra 19. juni 1992, arrangeret af forskningsbibliotekar Ruth Bentzen.

Johannes Bonnesen (1868-1946) var bibliotekar ved Det kongelige Bibliotek 1901-38. Han havde gennem årene erhvervet en udsøgt samling bøger, hovedsagelig fra tidens engelske private presser (Kelmscott, Doves, Ashendene, Riverside m.v.). Hans samling kom på auktion i 1975 og Det kongelige Bibliotek erhvervede næsten 200 bind. Bonnesen havde ladet en stor del af sine bøger indbinde af tidens førende bogbindere, bl.a. englænderen T.J. Cobden-Sanderson og danskeren Anker Kyster. 18 af de 26 Kysterbind i samlingen er dekoreret efter tegning af Thorvald Bindesebøll.

Anker Kyster (1864-1939) etablerede sig som bogbindermester i København i 1892. Hans videre virke blev banebrydende for dansk bogbinderkunst. Han var en ypperlig håndværker og hans viden om forrige tiders bogbinderkunst og dens metoder var usædvanlig omfattende. Han gjorde ydermere en stor indsats for at genindføre håndgjort marmorert papir i stedet for tidens ikke altfor smagfulde maskinfremstillede. Han trådte i forbindelse med en række af tidens fremtrædende kunstnere, som gav udkast til decorationen på en række af hans bind, særlig Bindesebøll, Joakim Skovgaard, August Jerndorff og Hans Tegner.

Thorvald Bindesebøll (1846-1908) ydede en stor og mangesidig indsats for dansk bogkunst. Han gav tegning til udsmykning af bogbind, tegnede ornamenter til titelblade, omslag og vignetter, altsammen præget af hans rige og svulmende dekorative stil.

For at synliggøre det frugtbare samarbejde mellem bogbindere og billedkunstnere, som begyndte omkring 1900, vistest en række bind fra Bonnesens Samling udført af Anker Kyster efter tegning af Thorvald Bindesebøll.

Cirkusfest på Karlebo Kro

60 efterkommere af cirkuskongen Charles Hinné og hustru Friederike, født Nolte, var lørdag d. 23. maj trommet sammen i Karlebo i Nordsjælland. De fleste havde ikke set hinanden før; men forfatteren Anders Enevig, der blandt meget andet er cirkushistoriker, tog som så ofte før et frisk initiativ og fik samlet tropperne. Han er nemlig ved at skrive en bog om denne cirkusfamilie, der i sin storhedstid i 1850'erne havde egne cirkusbygninger

Det lange bord i Karlebo Forsamlingshus blev fyldt op med cirkus-minder: fotografier, scrapbøger, programmer, ridepiske og polerede hestehove. Foto: Morten Juhl.

Rottekongen Cibrino underholdt cirkusgæsterne: med lirekasse og med rottecirkus.

i både Skt. Petersborg og Moskva - og i det hele taget var kendt vidt og bredt omkring Østersøen, indtil Hinné som en hovedrig mand i 1874 slog sig ned i København, hvor han iøvrigt tidligt havde vist sin kunst på Vesterbroes Theater og i Hippodromen (det senere Folketeater).

Det var Enevigs idé, at medlemmerne af Hinné-familien skulle medbringe deres mange forskellige minder om det gamle cirkus. Der var noget for enhver smag: Polerede hove, ridepiske, gyngeheste, fotografier af stamfaderen og stammoderen til hest, scrapbøger og arkivalier, hvilket alt sammen blev lagt frem på et langt bord til almindelig beskuelse; men bordet forslod ikke - der måtte slås et til op. Wessing Film & TV fra Odense fotograferede.

Enevig var sjælen i arrangementet og underholdt fra først til sidst - med præsentation af de tilstedeværende og med slægtens historie, idet han dels byggede på familietraditionen og dels på samlingerne, men tillige på brevveksling med arkiver og andre institutioner i hele Central- og Østeuropa. En særlig omtale fik Charles Hinnés forfaldne gravmæle på Assistens Kirkegård, som man nu prøver at få sat i stand.

Enevig havde for alle tilfældes skyld allieret sig dels med vejrguderne og dels med Rottekongen Cibrino - i pragtfuld rød galla og skorstensrør, hvis lirekassemusik straks kaldte smilet frem på alle ansigter. Efter at selskabet havde sat kroens festplatte til livs, gav Cibrinos rottecirkus en forestilling, hvorunder især den sorte pest-rotte - i to eksemplarer - vakte såvel opsigt som respekt.

Hinné-festen havde imidlertid et mere end selskabeligt sigte. Dele af Hinné-familiens klenodier har allerede tidligere - i original eller kopi - fundet vej til Det kongelige Biblioteks cirkussamlinger. Disse har tidligere ikke været meget bevendt; men 1985 oprettedes - naturligvis med Anders Enevig som mellemmand - et cirkuslegat på grundlag af en stor donation fra den 1983 afdøde Odenseaner Børge Jensen; legatet blev stiftet til minde om cirkusdirektrisen Dora Miehe Pfänner. Foruden Enevig mødte derfor to andre repræsentanter for legatet og biblioteket, nemlig afdelingsbibliotekar Lotte Philipson og forskningsbibliotekar Poul Nielsen, op i Karlebo, hvor de fik et overblik over det bevarede Hinné-materiale.

Hermed muliggøres en fortsat indsamling, men også - på længere sigt - en stor udstilling om den uforglemmelige cirkusmatador Charles Hinné på grundlag af et rigt materiale stammende fra Østersøens kyster og fra egnene helt ned til Sortehavet.

Fhv. førstebibliotekar, dr.phil. Svend Gissel

Udlån til udstillinger

Orientalisk Afdeling deltog 4. april - 1. november 1992 med en stor del af sin Nepal-samling i udstillingen *Asiatiske akkorder - med etnografen Werner Jacobsen i Asien*, der afholdtes på Moesgaard. Samme udstilling har tidligere været vist på Herning Kunstmuseum og Esbjerg Museum.

Til udstillingen *Fremmed mad smager bedst. Mad & kultur fra Vietnam, Sri Lanka, Iran og Pakistan* på Vejle Museum maj-september 1992 bidrog Orientalisk Afdeling.

Til udstilling på Arbejdermuseet med malerier af *Frants og Erik Henningsen*, 1. maj - 1. september 1992 bidrog Danske Afdeling.

Sorø Amts Museum har til udstilling om *Lucie Ingemann* 13. maj - 2. august 1992 lånt materiale fra Kort- og Billedafdelingen.

Til Nationalmuseets udstilling *Rejsen*, 4. juni - 1. november. 1992 i anledning af åbningen efter den store ombygning, har Kortsamlingen, Orientalisk Afdeling, Danske Afdeling og Udenlandske Samlinger bidraget.

Haderslev Museum har til udstilling 20. juni - 20. september 1992 i anledning af *Haderslevs 700-års stadsjubilæum* lånt materiale fra Kort- og Billedafdelingen og Håndskriftafdelingen.

Besøg

23. april 1992 fik Per S. Ridderstad, professor i bogvæsen ved Lunds Universitet, og 12 studerende forevist Boghistorisk Samling ved forskningsbibliotekar Ruth Bentzen.

23. april 1992 fik 12 bogbindere fra Göteborgs universitetsbibliotek forevist Danske Afdelings Bogbindssamling ved forskningsbibliotekar Ingrid Ilsøe, og afdelingsbibliotekar Ellen Refshauge holdt foredrag om Indbindingskontorets arbejde.

12. maj 1992 besøgte biblioteket af ambassadør Richard B. Stone samt kulturattaché Honora Rankine-Galloway og bibliotekar Karen Kirk Sørensen fra den amerikanske ambassade.

Med henblik på oprettelse af et norsk fotomuseum har en gruppe norske fotointeresserede 13. maj 1992 besøgt Billedsamlingen.

Erhvervelser

Håndskriftafdelingen

Håndskriftafdelingen har i perioden bl.a. erhvervet en række breve fra og til Frederik Schyberg, Robert Neiiendam, William Heinesen, Herman Bang, Erik Knudsen, M.A. Goldschmidt m.fl.

Desuden har afdelingen erhvervet forfatteren og journalisten Bente Hansens arkiv og Dansk Biografisk Leksikons (13. udgave) forretnings- og brevarkiv.

Opmærksomheden henledes på, at nogle af nyerhvervelserne af forskellige årsager må holdes utilgængelige indtil videre.

Håndskriftafdelingen har erhvervet denne originaltegning af Vilhelm Pedersen til H.C. Andersens historie "Om Aartusinder" (1852). Tekst og tegning blev trykt sammen i H.C. Andersens *Historier* (1855) - "Med 55 Illustrationer efter Originaltegninger af V. Pedersen skaarne i Træ af Ed. Kretzschmar".

Kort- og Billedafdelingen

Billedsamlingen:

En større samling fotografier samt litteratur og arkivalier hidrørende fra den nu opløste Amager Fotoklub. Via Karsten Gudmund-Høyer.

5 glasnegativer med portræt af H.C. Andersen. Via Davids Legat.

En stor samling fotografier hidrørende fra diverse fotoklubber samt fra danske og enkelte udenlandske fotografer. Fra Nationalmuseets

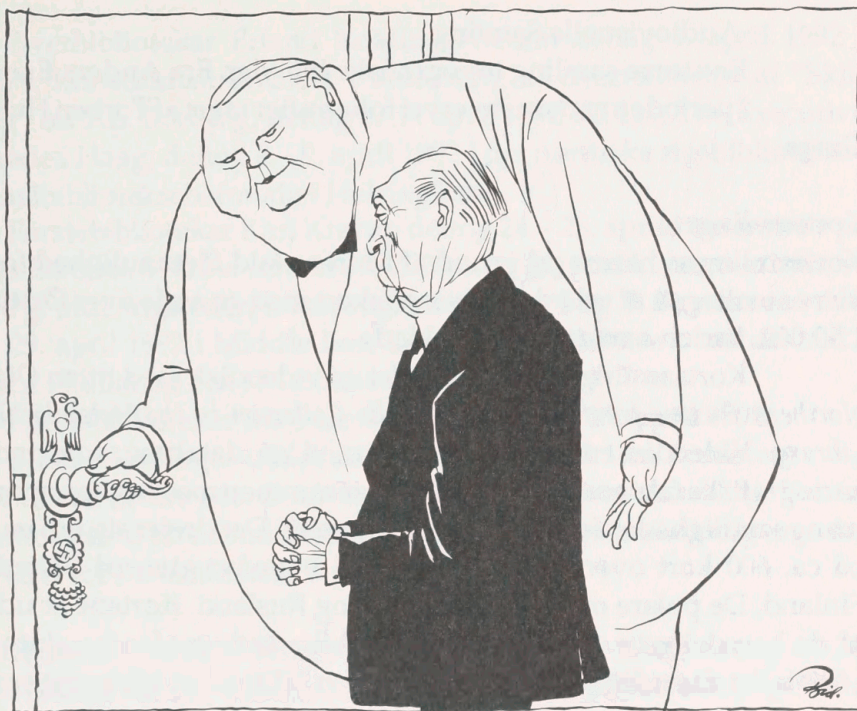
Kort- og Billedafdelingen har erhvervet et antal tegning af Herluf Bidstrup (1912-88).

Til højre:
Hitler, Göring og Goebbels (ca. 1939)

Forneden:
Under overskriften: Ubehagelig herre:
Fru Germania: Hvorfor ødelægger han nu min madro? Det var dog ham, der begyndte serveringen i München (1939)

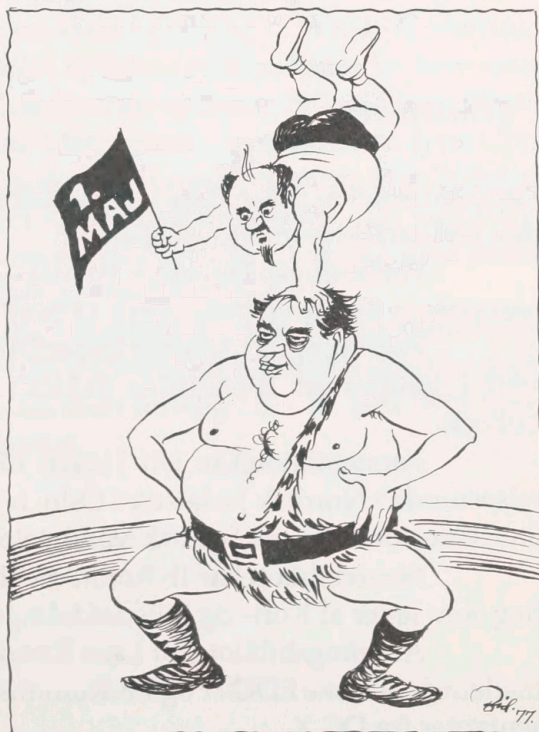
Auf Wiedersehen. 16.10.1963.

Den 87-årige Adenauer træder nu modvilligt tilbage som vesttysk forbundskansler.

Adenauer: Når jeg, som er i min bedste alder, allerede nu overlader kanslerembedet til en mindreårig som dig, Erhard, så er det fordi jeg regner med at afløse dig, når du falder for aldersgrænsen.

Under overskriften: Glade gøglere
Glistrup praler nu af, at han formulerede den dagsorden, som den socialdemokratiske ordfører forelagde og som kriminaliserede arbejdernes brug af blokade.

Det er nul-akrobaten, som bruger hovedet mens den lille vovehals, der støtter sig til det, må holde tungen lige i munden. (1977).

Audiovisuelle Samling.

En større samling topografiske billeder. Fra Anders Enevig.

I perioden er der erhvervet fotografier taget af Torben Huss og Leif Grage.

Kortsamlingen:

Kortsamlingen har nu på grund af Murens fald fået mulighed for at supplere samlingen af udenlandske seriekort med en serie over Østtyskland i 1:50.000. Serien omfatter ca. 400 blade.

Kortsamlingen har anskaffet en videodisk med titlen *Old Maps of Northern Europe from the Carl Enckells Collection in the Helsinki University Library*. Videodisken er kombineret med en database, som indeholder kartografiske fakta om kortene og byder sammen med søgeprogrammet på mange muligheder for at studere materialet. Det drejer sig om en samling på ca. 600 kort over Nordeuropa med hovedvægten på Skandinavien, Finland, De polare områder, Baltikum og Rusland. Kortene er udarbejdet af de betydeligste europæiske og svenske kartografer fra slutningen af 1400-tallet til midten af 1800-tallet; dog er 1700-tallet talrigest repræsenteret.

Personalialia

Førstebibliotekar Steen Bille Larsen deltog 8. - 10. maj 1992 i Dansk Historisk Fællesråds årsmøde i Helsingør.

Forskningsbibliotekar Henrik Dupont er 8. maj 1992 indvalgt i bestyrelsen for Landsforeningen til bevaring af Fotografier og Film.

Forskningsbibliotekar Jesper Düring Jørgensen deltog 15. - 17. juni 1992 i Symposium Bibliotheca Baltica i Stadsbibliothek der Hansestadt Lübeck.

Førstebibliotekar Ulf Haxen deltog 9. - 10. maj 1992 i bestyrelsesmøde i Nordisk Judaistik i Oslo; holdt 26. maj 1992 foredrag i Lund Studenterforening om Spansk Middelalderlitteratur

Førstebibliotekar Ib Rønne Kejlbo fratrådte 30. juni 1992 sin stilling som leder af Kort- og Billedafdelingen på grund af alder.

Afdelingsbibliotekar Lene Knudsen deltog 11. maj 1992 i et møde mellem de danske EDC'er og EF-Kommissionen i København samt repræsentanter fra DG X.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen deltog 1. april 1992 i reception i Kunstindustrimuseet i anledning af overrækkelse af "Skilingsviser" fra F.E. Bording; deltog 6.- 7. april 1992 i IFLA, The Executive Board møde i Haag; deltog 8. - 9. april 1992 i det nordiske rigsbibliotekar- og nationalbibliotekschefmøde i Helsingfors.

Førstebibliotekar Karl Krarup deltog 24. - 25. april i et seminar på Louisiana *Europæisk Kultur henimod år 2000* arrangeret af kulturministeren.

Fg. afdelingsleder, forskningsbibliotekar Stig T. Rasmussen deltog 27. - 29. april 1992 i Middle East Libraries Committee International's konference i Rabat og Fez i Marokko.

Førstebibliotekar Illa Steensgaard fratrådte 31. april 1992.

Bibliotekar Inger Uldal deltog 12. juni 1992 i en konference om *Større effektivitet - bedre jobs. Omstilling gennem kompetenceudvikling*. Konferencen afholdtes af Finansministeriet og Efteruddannelsesudvalget under Centralrådet for Statens Samarbejdsudvalg.

Førstebibliotekar Ib Rønne Kejlbo og bibliotekar Inger Uldal deltog 4. - 10. april 1992 i Dansk Kartografisk Selskabs *Kortdage 1992* på Munkebjerg i Vejle.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen og forskningsbibliotekarerne John T. Lauridsen og Ann Welling deltog 13. maj 1992 i høring i DANDOK om rapporten *Information og dokumentation inden for humaniora*.

Førstebibliotekarerne Karl Krarup og Steen Bille Larsen, bibliotekarerne Gurli Jacobsen og Anne-Marie Smith, overassistent Jytte Christensen, assistenterne Elzebieta Blazejowski, Lene Kjellesberg, Sten Tulinius, driftsleder Leo Poulsen og betjent Arne Loud deltog 10. - 11. juni 1992 i Danmarks Forskningsbiblioteksforenings årsmøde i Horsens med emnet *Kvalitet - kvalitet i bogen, kvalitetssikring, kvalitetsbegreber* etc.

Forskningsbibliotekarerne Annemette Kirkeby, Willy Dähnhardt, John T. Lauridsen, Jan Rittmeyer, Eva Ørsnes, afdelingsbibliotekar Anne Marie Furbo og bibliotekar Jette Mazanti foretog 10. - 13. juni 1992 tjenesterejse til Göttingen og Wolfenbüttel.